

Gluggetorpet, Råda

Omläggning av del av vasstak 2013



Gluggetorpet, Råda - omläggning av del av vasstak 2013

Råda Ågården 3:4

Råda sn

Lidköpings kn, Västergötland

Antikvarisk slutbesiktningsrapport

Thomas Carlquist

Byggnadshistorisk rapport 2014:1



västergötlands museum

Omläggning av del av vasstak på
Gluggetorpet,
Råda Ågården 3:4,
Råda socken, Lidköpings kommun, Västergötland.

Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

Med anledning av att arbetena med vasstaket avslutats har antikvarisk slutbesiktning utförts den 23 aug. 2013. Någon vecka tidigare hade arbetena i slutskedet diskuterats med taktäckare Lars Galle och medlemmar av hembygdsföreningen, Sveneric Hedén, Curt-Inge Johansson och Ulf Carlsson.

Bakgrund

Gluggetorpet, beläget alldeles norr om Råda sockenkyrka, är ett fd torp under det gamla säteriet Ågården. På torpstället står en faluröd enkelstuga med utskjutande knutar och en liten skiftesverksladugård, också rödfärgad. Byggnaderna står på ursprunglig plats och stugan skall ha varit bebodd till 1972, då hembygdsföreningen tog över förvaltningen av bostadshus och ladugård. Förutom de båda äldre husen står här en yngre ekonomibyggnad/bod.

Ladugården var det hus som var aktuellt för åtgärder under 2013. En uppgift från hembygdsföreningen säger att ladugården ska vara nybyggd på platsen, troligen 1803. Huset är helt och hållet byggt av skiftesverk, till synes med ålderdomliga mesulor i gavlarna. Taket är ett vasstak med mörning av halm och pållträn av rundvirke. Vasstaket ser ut att vara renoverat vid något tillfälle, eftersom vassen till synes ligger i två skikt. Takyterna är idag slitna och bevuxna med mossa.

Kulturhistorisk status

Gluggetorpet ligger inom en utvald miljö av kulturhistoriskt intresse vid Råda kyrka och kyrkby, på det som en gång var tån i Råda, samt är självt utpekad som kulturhistoriskt värdefullt enskilt objekt.

Skadebild

Vasstaket, som uppges vara 35-40 år gammalt är i behov av omläggning. Ett helt nytt vasstak föreslås. Museet undrade inledningsvis om det gick att ersätta

endast det yttre skiktet för att hålla kostnaderna nere, men vasstäckaren ansåg att resultatet blev bättre om hela takfallet lades om (endast det södra fallet var här aktuellt för omläggning). Oavsett hur taket var bundet idag, skulle det nya bindas på traditionellt vis med hasselkäppar som täckespröt.

Syfte

Att lägga om vassen på ett så långt möjligt traditionellt sätt.

Aktuella åtgärder

Åtgärda skador och brister enligt ovan, dvs hel omläggning av ett takfall.

Arbetsbeskrivning

Kortfattad beskrivning i ansökan om byggnadsvårdsbidrag.

Utförda åtgärder

Endast det södra takfallet, in mot gårdstunet, har åtgärdats vid detta arbete. När det norra takfallet ska läggas om, behöver mörningen bytas/göras om.

- Den gamla vassen revs i sin helhet.
- Rafterna har justerats så att bindningen av den nya vassen skulle gå lättare. De låg lite för tätt nära takfoten.
- Ny vass har lagts på hela södra takfallet. Som täckespröt har hasselkäppar använts.
- På nocken, mellan vassen och mörningen, har en tunn takpapp lagts löst i en våd som extra skydd mot läckage.
- Mörning utfördes med vetehalm.
- Som extra skydd för att mörningen inte ska blåsa bort, lades ett (praktiskt taget osynligt) hönsnät över halmen.
- De flesta pollträna gick att återanvända. Några nya av gran har tillverkats.
- Nya ramsågade vindskivor.

Alla arbeten har utförts med assistans av och i samarbete med medlemmar ur hembygdsföreningen.

Administrativa uppgifter

Kostnader

Arbetet (med hela taket) var kostnadsberäknat till 175.250 kr.

Byggnadsvårdsbidrag

Bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse: 60.000 kr. Beslut om bidrag från länsstyrelsen Västra Götalands län 2013-05-06.

Antikvarisk medverkan

Thomas Carlquist, Västergötlands museum, Skara.

Beställare

Kållands Råda hembygdsförening, c/o Sveneric Hedén, Råda Hasselbacken,
531 96 Lidköping.

Entreprenörer

Lars Galle, Ågatan 7, 465 31 Nossebro

Arbetsledare

Lars Galle

Byggmöten

har inte hållits.

Besiktningar

Inledande besiktningar och diskussioner med anledning av att museet kontak-
tades av föreningen under 2012. Besiktning inför påbörjad renovering samt
besiktningar på arbetsplatsen ungefär en gång i veckan under arbetstiden. Anti-
kvarisk slutbesiktning den 23 aug. 2013.

Tidsperiod

Arbetena påbörjades i början av juli 2013 och avslutades i mitten av augusti
samma år.

Fotodokumentation

Digital fotografi. Bilderna förvaras på Västergötlands museum, Skara.

Handlingar

Handlingar i ärendet sökes i Västergötlands museums arkiv under Råda, di-
arienr 850-2012 samt hos Länsstyrelsen Västra Götalands län under diariernr
434-34970-2012. Västergötlands museums projektnr var 11319.

Besiktningens utlåtande

Vid slutbesiktningen den 23 aug. 2013 konstaterades att arbetena enligt ovan
var avslutade. Det nya vasstaket ger ett mycket prydligt intryck. Efter vad läns-
museet erfar har arbetena utförts med stor skicklighet och i förekommande fall
enligt museets rekommendationer. Utförda arbeten godkändes från antikvarisk
synpunkt den 27 aug. 2013.

VÄSTERGÖTLANDS MUSEUM

Skara i januari 2014

Thomas Carlquist
1:e antikvarie

Fotografier

Omslagsbild: Vasstäckare Lars Galle i färd med att lägga mörningen på Gluggetorpets ladugård.
Foto: Thomas Carlquist aug. 2013.

Foto: Thomas Carlquist



Skiftesverksladugården på Gluggetorpet före takarbetena. Fasaden in mot gårdsplanen. Foto nov. 2012.



Gluggetorpet från norr med boningshuset i bakgrunden. Ladugårdens norra takfall har blivit kraftigt mossbelupet. Nov. 2012.

Foto: Thomas Carlquist



Vasstaket ger intryck av att vara "reparerat" med ett extra lager vid något tillfälle. Notera att de små tvärgående brädorna på vindskivorna saknas. Nov. 2012.



Det likaledes mossbelupna södra takfallet. Pollträn av rundvirke - de flesta kan troligen återanvändas. Ett vasstak ska inte ha vattbrädor på vindskivorna. Nov. 2012.

Foto: Thomas Carlquist



I ladugårdens norra gavelvägg ses mesulan (mittstolpen) och en av sidoåsarna. Rafterna ligger här för tätt för en smidig bindning. Juni 2013.



Rafterna glesades ut något vid nytäckningen 2013. Aug. 2013.

Foto: Thomas Carlquist



Arbetslaget tar kaffepaus i arbetet med mörningen. Från vänster: Ulf Carlsson, Curt-Inge Johansson, Sveneric Hedén och Lars Galle. 6 aug. 2013.



Ovan: Vetehalmen till mörningen levererades i rundbal. Notera att de nya vindskivorna nu försetts med de små tvärbräderna, typiska för strå- och torvtak. Vindskivorna har även fått "skate-skräckare".

Höger: Alla hjälptes åt för att bära upp halmen till nock.
Aug. 2013.



Foto: Thomas Carlquist



Curt-Inge spetsar ett nytt pollträ med yxa. Sveneric borrar hål i ett pollträ för dymlingen. Aug. 2013.



Sveneric täljer till dymlingarna till pollträna. Till vänster förbereder Lars Galle en våd av takpapp som extra tätning mellan vassen och halmen på nocken. Aug. 2013.



Lars sprider ut halmen och ser till att mörningen får lagom tjocklek. Samtidigt lägger han ett tunt hönsnät mellan halm och pollträn. Aug. 2013.

Foto: Thomas Carlquist



Södra takfallet klart på Gluggetorpets ladugård. 23 aug. 2013.



Som ovan. 23 aug. 2013.

Rapporter 2013-2014 i ämnet bebyggelse från Västergötlands museum

- 2013:1 Åkleby bro vid Sörbylunds kraftstation. Frösve socken, Skövde kommun, Västergötland. Renovering/ombyggnad 1996. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:2 Projekt Uppdatering Bebyggelseregistret – Kyrkor. Bebyggelsehistorisk rapport.
- 2013:3 Gudhammar. Gudhammar 2:11, Hova socken, Gullspångs kommun, Västergötland. Renovering av spannmålsmagasin 2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:4 Råda kyrka. Råda socken, Lidköpings kommun, Västergötland. Omläggning av spåntak 2010. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:5 Södra Fågelås kyrka. Södra Fågelås socken, Hjo kommun, Västergötland. Spånomläggning 2011. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:6 Håle-Tängs kyrka. Håle socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering 2009-2012. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:7 Förslag till bevarandeplan för Källby kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:8 Förslag till bevarandeplan för Skeby kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:9 Förslag till bevarandeplan för Broby kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:10 Förslag till bevarandeplan för Hangelösa kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:11 Förslag till bevarandeplan för Ullervads kyrkogård. Mariestads kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:12 Stora Flyhov. Flyhov 1:1, Husaby socken, Götene kommun, Västergötland. Restaurering av vävtapeter 1995-1996. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:13 Vinköls kyrka. Vinköls socken, Skara kommun, Västergötland. Ut- och invändig renovering 2011-2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:14 Skålltorp. Skålltorp 2:4, Skärvs socken, Skara kommun, Västergötland. Renovering av skiftesverkslada 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:15 Vård- och underhållsplan för Västergötlands museums byggnader. Fornbyn, Kråks, Heljesgården, Johannas stuga och Ölanda kapell. Skara, Bolums och Istrums socknar, Skara och Falköpings kommuner, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:16 Skallmeja kyrka. Skallmeja socken, Skara kommun, Västergötland. Omläggning av kyrkogårdsmur 2013. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:17 Garage, Mössebergsparken. Mösseberg 49:50, Falköpings socken, Falköpings kommun, Västergötland. Renovering av tak och stomme. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:18 Villorna Eira, Svea, Götha och Societetshuset i Hjo. Del av Hjo Norr 3:59, Hjo socken, Hjo kommun, Västergötland. Renovering och målning 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:19 Klockarbolet. Odensåkers Klockarbol 1:9, Odensåkers socken, Mariestads kommun, Västergötland. Invändig renovering av manbyggnad 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:20 Vara tingshus. Vara kommun, Vara socken, Västergötland. Fasadenovering 2012. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:21 Anestad Västergården. Anestad 2:19, Främmostads socken, Essunga kommun, Västergötland. Fogning m.m. av ladugård. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:22 "Stenboa" vid Faledreven. Prästgården 36:1, Segerstads socken, Falköpings kommun, Västergötland. Renovering av fasader 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:23 Skånings-Åsaka kyrka. Skånings-Åsaka socken, Skara kommun, Västergötland. Fasadrenovering 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:1 Gluggetorpet. Råda Ågården 3:4, Råda socken, Lidköpings kommun, Västergötland. Omläggning av del av vasstak 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.